

TARBIJAVAIIDLUSTE KOMISJONI OTSUS

Asja number 19-1/25-16137
Otsuse kuupäev 22.02.2026
Komisjoni koosseis Taavi Hein

Tarbija
Kaupleja Omaraha OÜ (12045597)

Tarbija nõue Tarbija nõue kauplejale on laenulepingute ümberarvestus rakendades seadusjärgset intressimäära ja tühistades kõrvalkulud.

Resolutsioon:

1. Tarbija avaldus rahuldada.
2. Tuvastada, et kaupleja ei ole tõendanud vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimist VÕS § 403⁴ tähenduses vaidlusaluste laenulepingute sõlmimisel.
3. Kohustada kauplejat arvutama vaidlusalustest laenulepingutest tulenevad nõuded ümber, kohaldades kokkuleppelise intressi asemel seadusjärgset intressimäära ning välistades kõik muud krediidikuluga seotud kõrvalkulud.
4. Kohustada kauplejat esitama tarbijale kirjalik ja selgelt liigendatud ümberarvestus hiljemalt 20 päeva jooksul otsuse jõustumisest, näidates eraldi põhivõla jäägi ning seadusjärgse intressi alusel kujunenud nõude suuruse.

Asjaolud:

Tarbija palub tarbijavaidluste komisjonil tuvastada, et Omaraha OÜ rikkus vastutustundliku laenamise põhimõtet ning kohustada krediidiandjat kõik laenulepingud ümber arvutama, rakendades seadusjärgset intressimäära ja kustutades kõrvalkulud.

Tarbija sõlmis Omaraha OÜ-ga neli laenulepingut. Laenuaotluste menetlemisel ei küsitud pangakonto väljavõtteid ega dokumente sissetulekute ja kohustuste kohta. Omaraha tugines ainult kliendi enda esitatud andmetele ning ei hinnanud tema finantskäitumist ega sõltuvusriske. Krediidiandja ise kinnitas, et teabe kogumisel ei küsitud lisainfot ega kontoväljavõtteid.

Tarbija esitas krediidiandjale hiljem kontoväljavõtted, millest ilmsid kasiinosõltuvusest tulenevad väljaminekud. Krediidiandja ei teinud sellest tulenevalt täiendavaid samme. Avaldaja hinnangul ei täitnud Omaraha VÕS § 403⁴ kohast teabe kogumise ja krediitdivõimelisuse kontrollimise kohustust.

Seaduse kohaselt peab krediidiandja nõudma ja kontrollima tarbija sissetulekuid, kohustusi ning maksevõimet piisava ajavahemiku ulatuses, sealhulgas pangakonto väljavõtete alusel. Vastutustundliku laenamise rikkumise korral tuleb intressimäär viia seadusjärgsele tasemele ning muud tasud elimineerida.

Tarbija toetub ka kohtupraktikale, mille kohaselt ei ole üksnes kliendi väited ja avalikud registrid piisav alus krediidivõimelisuse hindamiseks. Krediidiandja peab tegema mõistlikke pingutusi teabe kogumiseks ja kontrollimiseks.

Täienduseks avalduses olevale kohtupraktikale viitab tarbija veel äsja valminud Harju Maakohtu otsusele tsiviilasjas **nr 2-25-13988**, milles on **väikelaenu nõue (1000 eurot, kuumakse 20 eurot) jäetud rahuldamata**.

Kohtuotsuse kohaselt jäeti nõue rahuldamata põhjusel, et **ei ole järgitud vastutustundliku laenamise põhimõtteid, st. ei küsitud ega kogutud vajalikku kontoteavet (konto väljavõtet)**, mistõttu ei olnud võimalik nõuet piisavalt tõendada.

Tarbija jääb kaebuses esitatud seisukohtade juurde ja leiab, et krediidiandja ei ole tõendanud vastutustundliku laenamise põhimõttele vastavat krediidivõimelisuse hindamist.

Krediidiandja viide sisemisele hindamismudelile on kontrollimatu, kuna mudelit, meetodikat, sisendandmeid ega tegelikku LTI arvutust ei ole avaldatud.

Sellisel kujul ei ole tarbijal ega järelevalveasutusel võimalik hinnata, kas kasutati korrektseid andmeid, arvestati kõiki kohustusi ja püsikulusid ning kas piisav vahe sissetulekute ja kohustuste vahel tegelikult eksisteeris.

Ilma minimaalse auditeeritavuseta taandub krediidiandja seisukoht väitele, et otsust tuleks lihtsalt usaldada.

Lisaks esineb vastuolu väites, et konto väljavõtet ei olnud lepingu sõlmimisel vaja, kuid vaidluse lahendamiseks on nüüd sama väljavõte hädavajalik.

See viitab, et krediidivõimelisuse hindamiseks ei olnud lepingu sõlmimise hetkel tegelikult piisavat ja kontrollitud teavet.

Asjaolu, et laen oli väikesemahuline ja lühiajaline, ei vabasta krediidiandjat kohustusest teha sisuliselt piisav ja põhjendatud kontroll.

Proportsionaalsus tähendab kohaseid, mitte näilisi kontrollimeetmeid, mille sisu peab olema tagantjärele hinnatav.

Tarbija teavitamiskohustus ei asenda krediidiandja mõistlikke pingutusi andmete kontrollimiseks ning ka väide kahtluse puudumisest on ilma konkreetsete andmeteta kontrollimatu.

Hasartmängu temaatika käsitlemine ei puuduta vaidluse tuuma, milleks on ebapiisav rahavoo ja kohustuste koormuse hindamine.

Tarbija nõue kauplejale on laenulepingute ümberarvestus rakendades seadusjärgset intressimäära ja tühistades kõrvalkulud.

Kaupleja seisukoht:

Kaupleja vastas, et vaidlustab tarbija kaebuse, milles väidetakse vastutustundliku laenamise põhimõtte rikkumist ja taotletakse VÕS § 403⁴ lg 7 kohaldamist. Krediidiandja selgitab, et tarbija krediidivõimelisust hinnati piisava ja usaldusväärse teabe alusel, kasutades nii tarbija esitatud

andmeid kui ka kolmandate isikute andmekogusid. Tegemist oli lühiajalise ja väikese mahuga tarbijakrediidiga, mille puhul kohaldatakse proportsionaalseid hindamiskriteeriume.

Kaupleja sisemine hindamismudel kinnitas tarbija piisavat krediidivõimekust ning LTI suhtarvu ei ületatud. Seadus ei kohusta igal juhul küsima konto väljavõtet ning olemasolev teave oli maksevõime hindamiseks piisav. Vastutustundliku laenamise nõue ei hõlma tarbija sõltuvuste hindamist ega tundlike isikuandmete töötlemist.

Kokkuvõttes leiab Kaupleja, et kõik seadusest tulenevad kohustused olid täidetud ning palub jätta tarbija kaebus rahuldamata.

Komisjoni põhjendus:

Tarbija taotles avaldusega tuvastada, et krediidiandja rikkus vastutustundliku laenamise põhimõtet, ning taotles kohustada krediidiandjat laenulepingud ümber arvutama, kohaldades seadusjärgset intressimäära ja välistades muud (kõrval)kulud. Krediidiandja vaidles kaebusele vastu, väites, et tarbija krediidivõimelisust hinnati piisava ja usaldusväärse teabe alusel ning et kasutati sisemist hindamismudelit. Krediidiandja ei esitanud vaidluse käigus dokumentaalseid tõendeid krediidivõimelisuse hindamise sisu ega aluseks olnud andmete kohta.

VÕS § 403⁴ kohaselt peab krediidiandja enne tarbijakrediidilepingu sõlmimist hindama tarbija krediidivõimelisust piisava teabe alusel ning koguma selleks vajalikud andmed tarbija sissetulekute ja kohustuste kohta. Tegemist on krediidiandja aktiivse kohustusega, mille täitmist peab ta vaidluse korral ka tõendama. Vastutustundliku laenamise põhimõtte eesmärk on vältida olukordi, kus krediiti antakse isikule, kes ei ole objektiivselt võimeline seda teenindama, ning suunata krediidiandjat tegema enne lepingu sõlmimist sisulise ja põhjendatud maksevõime analüüsi.

Vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimiseks on krediidiandja kohustatud omandama teabe, mis võimaldab hinnata, kas tarbija on krediidivõimeline.

Riigikohtu juhiste järgi peab teabe saamise kohustuse täitmiseks krediidiandja omandama teabe kõigi teadaolevate asjaolude kohta, mis võivad mõjutada tarbija võimet krediit tagasi maksta. Teabe saamise kohustuse täitmiseks peab krediidiandja VÕS § 403⁴ lg 3 esimese lause järgi vajaduse korral küsima tarbijalt teavet ja kasutama asjakohaseid andmekogusid. Krediidiandja peab teavet koguma tarbija varalise seisundi, regulaarse sissetuleku, teiste varaliste kohustuste, varasemate maksekohustuste täitmise ja tarbijakrediidilepingust tulenevate rahaliste kohustuste võimaliku suurenemise mõju kohta (VÕS § 403⁴ lg 2 teine lause). Samuti peab krediidiandja koguma tarbija kohta andmeid, mis on sätestatud krediidiandjate ja -vahendajate seaduse (KAVS) § 49 lg 1 p-des 1-7 ja lg 3 p-des 1-3 (ka VÕS § 403⁴ lg 2 kolmas lause). Seega peab krediidiandja tarbija kohta omandama teabe minimaalselt järgmistest tarbijaga seotud näitajate kohta:

- tarbija varaline seisund ja regulaarse sissetuleku suurus, sh töötasu, pension, investeringutulu, dividendid, tulud füüsilisest isikust ettevõtja tegevusest, tulud ettevõtlusest, üüritud, hüvitised, toetused ja elatis, ning sissetuleku regulaarsus (KAVS § 49 lg 1 p 1 ja lg 3 p 1);
- tarbija varalised kohustused, sealhulgas regulaarsete finantskohustuste suurus, võimaluse korral

ka nende põhiosade ja intresside suurus, ning muud kohustused, sh muud hinnatavad regulaarsed majapidamiskulud kogumis või asjakohasel juhul üldkohaldatavate määradena (KAVS § 49 lg 1 p-d 2 ja 4);

- tarbija varasem maksekohustuste, sealhulgas finantskohustuste, täitmine (KAVS § 49 lg 1 p 3);
- tarbija varasemate maksekohustuste täitmise ja tarbijakrediidilepingust tulenevate rahaliste kohustuste võimaliku suurenemise (sh intressimäära tõusu) mõju (KAVS § 49 lg 1 p 5).

Kui krediidiandjal puudub mõne eelloetletud näitaja kohta tarbija krediidivõimelisust iseloomustav teave ja seda ei saa hankida andmekogudest (nt äriregister, kinnistusraamat või krediidiinfo), tuleb krediidiandjal sellekohast infot küsida tarbijalt endalt.

Üldjuhul tuleb krediidiandjal KAVS § 50 lg 4 järgi küsida tarbija krediidivõimelisuse hindamiseks tarbija konto väljavõtet, välja arvatud juhul, kui muu teave on piisav tarbija krediidivõime hindamiseks. See tähendab, et kui krediidiandja ei ole tarbijalt konto väljavõtet küsinud, siis peab ta tõendama, et tarbija kohta kogutud muu teave on piisav tarbija krediidivõimelisuse hindamiseks (vt RKTkm 24.11.2023, 2-21-13098/50 p 18).

Krediidivõimelisuse hindamise kohustuse täitmiseks peab krediidiandja toimima nõuetekohase hoolsusega, sealjuures arvesse võtma kõik talle teadaolevad asjaolud, mis võivad mõjutada tarbija võimet krediit tagasi maksta lepingus kokkulepitud tingimustel (s.o teabe saamise kohustuse täitmisel saadud teabe) (VÕS § 403⁴ lg 2 esimene ja teine lause). Lisaks peab krediidiandja tarbija esitatud teavet kontrollima KAVS § 50 lg-te 3 ja 4 alusel, s.o tegema selleks mõistlikke pingutusi (VÕS § 403⁴ lg 4 teine lause). See tähendab muu hulgas kohustust võtta tarbija regulaarse sissetuleku hindamiseks aluseks piisav ajavahemik, arvestades tarbija sissetulekuallikaid ja sissetuleku laekumise regulaarsust (KAVS § 49 lg 3 p 2). Samuti peab krediidiandja tegema mõistlikke pingutusi, et kontrollida kõigi asjakohaste dokumentide ja muude tõendite õigsust, mis on aluseks ning millel on tähtsus tarbija regulaarse sissetuleku suuruse arvutamisel (KAVS § 49 lg 3 p 3, vt RKTkm 24.11.2023, 2-21-13098/50 p 20).

Laenusaaja krediidivõime hindamisel saab arvestada vaid selliseid sissetulekuid, mida laenusaaja saab eelduslikult ka tulevikus ning mille laekumine on tõenäoline ka pikemas perspektiivis (RKTko 31.01.2018, 2-14-21710/105, p 29.2). Kui ilmnevad asjaolud, mis ei võimalda tarbija krediidivõimelisust nõuetekohaselt hinnata (nt esineb vastuolu tarbija enda esitatud andmete ja andmekogudest kogutud andmete vahel), siis peab krediidiandja küsima vajaduse korral tarbijalt lisateavet (RKTkm 24.11.2023, 2-21-13098/50 p 21).

Ülalviidatud kohtupraktikast tuleneb, et kokkuvõttes on krediidiandja kohustuseks hinnata krediidisaaaja krediidivõimekust piisavalt, tagamaks, et krediiti ei antaks isikule, kelle puhul on tõenäoline, et ta ei suuda seda jooksvast sissetulekust või muust eluks otseselt mittevajalikust varast tagasi maksta, vältimaks laenuvõtja sattumist krediidi tõttu „laenuorjusse“, mille tulemusena ta võib olla sunnitud võtma uusi laene, kaotada oma vara ja muutuda maksejõuetuks (vt RKTko 31.01.2018, 2-14-21710/105, p 25.3).

VÕS § 403⁴ lg 6 järgi võib krediidiandja tarbijaga tarbijakrediidilepingu sõlmida üksnes juhul, kui ta on krediidivõimelisuse hindamise aluseks olevate andmete kogumis analüüsimise tulemusena veendunud, et tarbija on krediidivõimeline. Krediidiandja võib anda tarbijale krediiti üksnes juhul,

kui krediivõimelisuse hindamise tulemus osutab, et on tõenäoline, et krediidilepingust tulenevad kohustused täidetakse lepinguga nõutavatel tingimustel. Sealjuures ei saa võlgnevuse tekkimisest iseenesest järeldada, nagu oleks krediidiandja andnud laenu krediivõimetule tarbijale, sest teatud asjaolusid ei saa krediidiandja kontrollida ega ette näha, nt tarbija töötasu vähenemine või kaotus, samuti see, kui tarbija võtab pärast krediidilepingu sõlmimist uusi finantskohustusi (VT RKTkm 24.11.2023, 2-21-13098/50 p 23).

Kui krediidiandja on rikkunud vastutustundliku laenamise põhimõtet, siis loetakse VÕS § 403⁴ lg 7 järgi tarbijakrediidilepingu intressimääraks VÕS §-s 94 sätestatud intressimäär, kui see ei ole suurem varem kokkulepitud intressimäärast. Muid tasusid tarbija krediidiandjale sellisel juhul ei võlgne. Seega vastutustundliku laenamise põhimõtte rikkumise tagajärjeks ei ole terve krediidilepingu tühisus, vaid krediidilepingu osaline tühisus kokkuleppelise intressi osas, kuid seda üksnes juhul, kui kokkulepitud intressimäär on suurem VÕS §-s 94 sätestatud intressimäärast. See tähendab, et eelnimetatud olukorras seadusest tuleneva keeluga vastuolus oleva tarbijakrediidilepingu puhul on intressikokkulepe tühine ja poolte kokkulepe asendatakse seaduse alusel seadusjärgse intressimääraga, välja arvatud juhul, kui kokkulepitud intressimäär on madalam. VÕS § 403⁴ lg 7 viimase lause järgi ei kaasne sellist tagajärge juhul, kui tarbija on jätnud esitamata õige ja täieliku teabe, mis on vajalik tema krediivõimelisuse hindamiseks. Vastutustundliku laenamise põhimõtte rikkumise korral välistab VÕS § 403⁴ lg 7 teine lause tarbijalt erinevate tasude nõudmise ka kahjuhüvitisena. Vastasel juhul võimaldaks laenuandja nõude „maskeerimine“ kahju hüvitamise nõudeks vältida seadusest tulenevat keeldu nõuda tarbijalt muid tasusid peale seadusjärgse intressi.

VÕS § 403⁴ lg 7 kolmanda lause kohaselt peab krediidiandja vastutustundliku laenamise põhimõtte rikkumise korral tagasimaksed uuesti määrama, arvestades intressimäära ja muude kulude vähendamist, ning need tarbijale teatavaks tegema. Seega peab krediidiandja vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimise tõendamata jätmise korral esitama oma sissenõutavaks muutunud nõude tervikliku arvestuse, milles oleks arvestatud intressimäära ja muude kulude vähenemisega ja mille alusel saaks hinnata, millises ulatuses on algse laenusumma tagasimaksed sissenõutavaks muutunud. Sellise arvestuse esitamise kohustust ei ole aga juhul, kui algse laenugraafiku järgi on kõigi osamaksete tasumise aeg saabunud, mistõttu on kogu laenusumma sissenõutavaks muutunud (RKTkm 24.11.2023, 2-21-13098/50 P 24).

Käesolevas asjas piirdus krediidiandja väitega, et kasutati sisemist hindamismudelit ning et tarbija krediivõimekus vastas nõuetele. Krediidiandja ei esitanud andmeid selle kohta, milliseid konkreetseid sissetuleku- ja kohustuste andmeid lepingu sõlmimise hetkel koguti, millistele allikatele tugineti, milline oli hinnatud netorahavoog ega seda, millise meetoodika alusel jõuti järeldusele, et tarbija suudab laenulepinguid nõuetekohaselt täita. Samuti ei esitatud arvutusi ega dokumente, millest nähtuks kohustuste ja sissetulekute suhe või muu objektiivne krediivõimelisuse näitaja.

Pelgalt viide sisemisele hindamismudelile ei ole piisav, kui selle mudeli sisendandmed ja otsustuse alus ei ole kontrollitavad. Vaidluse lahendamiseks peab olema võimalik hinnata, kas krediidiandjal oli lepingu sõlmimise hetkel tegelikult piisav ja usaldusväärne teave tarbija majandusliku olukorra kohta. Ilma selliste tõenditeta ei saa lugeda vastutustundliku laenamise kohustust täidetuks.

Asjaolu, et tegemist oli väikesemahuliste ja lühiajaliste laenudega, ei vabasta krediidiandjat kohustusest teha sisuline krediivõimelisuse hindamine. Proportsionaalsuse põhimõtte ei ole

käesoleval juhul asjakohane. Krediidiandja ei ole käesolevas asjas tõendanud, et tal oli enne iga laenulepingu sõlmimist olemas kontrollitav ja piisav teave tarbija sissetulekute, püsikulude ning olemasolevate kohustuste kohta.

Eeltoodust tulenevalt järeldab komisjon, et krediidiandja ei ole tõendanud vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimist VÕS § 403⁴ tähenduses. Seetõttu tuleb kohaldada VÕS § 403⁴ lg-s 7 sätestatud tagajärge. Krediidiandjal ei ole õigust nõuda kokkulepitud intressi ega muid krediidikuluga seotud tasusid ulatuses, mis ületab seadusjärgset intressi võs § 94 mõttes. Laenuleping on osaliselt tühine.

Komisjon rahuldab tarbija avalduse ning kohustab krediidiandjat vaidlusalused laenulepingud ümber arvutama, lähtudes seadusjärgsest intressimäärast ning välistades kokkuleppelise intressi ja muud krediidikuluga seotud kõrvalkulud. Krediidiandjal tuleb esitada tarbijale uus arvestus, milles on selgelt näidatud põhivõla jääk ja seadusjärgse intressi alusel arvutatud nõue.

TKS § 60 lg 2 järgi kui pooled komisjoni otsusega ei nõustu ja seda ei järgi võivad nad pöörduda sama vaidluse läbivaatamiseks maakohtusse.

Taavi Hein

/allkirjastatud digitaalselt/